Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (suurkoda)

18. juuni 2013 *

Kartellid — ELTL artikkel 101 — Määrus (EÜ) nr 1/2003 — Artikkel 5 ja artikli 23 lõige 2 — Trahvi määramise subjektiivsed tingimused — Õigusarvamuse või siseriikliku konkurentsiasutuse otsuse mõju — Siseriikliku konkurentsiasutuse õigus tuvastada Euroopa Liidu konkurentsiõiguse rikkumine ilma trahvi määramata

Kohtuasjas C-681/11,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Oberster Gerichtshofi (Austria) 5. detsembri 2011. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 27. detsembril 2011, menetluses

Bundeswettbewerbsbehörde,

Bundeskartellanwalt

versus

Schenker & Co. AG,

ABX Logistics (Austria) GmbH,

Alpentrans Spedition und Transport GmbH,

Logwin Invest Austria GmbH,

DHL Express (Austria) GmbH,

G. Englmayer Spedition GmbH,

Express-Interfracht Internationale Spedition GmbH,

A. Ferstl Speditionsgesellschaft mbH,

Spedition, Lagerei und Beförderung von Gütern mit Kraftfahrzeugen Alois Herbst GmbH & Co. KG,

Johann Huber Spedition und Transportgesellschaft mbH,

Kapeller Internationale Spedition GmbH,

Keimelmayr Speditions- u. Transport GmbH,

* Kohtumenetluse keel: saksa.

Koch Spedition GmbH,

Maximilian Schludermann, Kubicargo Speditions GmbH pankrotihaldur,

Kühne + Nagel GmbH,

Lagermax Internationale Spedition Gesellschaft mbH,

Morawa Transport GmbH,

Johann Ogris Internationale Transport- und Speditions GmbH,

Logwin Road + Rail Austria GmbH,

Internationale Spedition Schneckenreither Gesellschaft mbH,

Leopold Schöffl GmbH & Co. KG,

„Spedpack"-Speditions- und Verpackungsgesellschaft mbH,

Johann Strauss GmbH,

Thomas Spedition GmbH,

Traussnig Spedition GmbH,

Treu SpeditionsgesmbH,

Spedition Anton Wagner GmbH,

Gebrüder Weiss GmbH,

Wildenhofer Spedition und Transport GmbH,

Marehard u. Wuger Internat. Speditions- u. Logistik GmbH,

Rail Cargo Austria AG,

EUROOPA KOHUS (suurkoda),

koosseisus: president V. Skouris, asepresident K. Lenaerts, kodade presidendid A. Tizzano, R. Silva de Lapuerta, M. Ilešič ja M. Berger, kohtunikud E. Juhász (ettekandja), U. Lõhmus, E. Levits, A. Ó Caoimh, J.-C. Bonichot, J.-J. Kasel, M. Safjan, D. Šváby ja A. Prechal,

kohtujurist: J. Kokott,

kohtusekretär: ametnik C. Strömholm,

arvestades kirjalikus menetluses ja 15. jaanuari 2013. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades kirjalikke seisukohti, mille esitasid:

— Bundeswettbewerbsbehörde, esindajad: T. Thanner ja K. Frewein ning N. Harsdorf Enderndorf,

— Bundeskartellanwalt, esindaja: A. Mair,

— Schenker & Co. AG, esindajad: *Rechtsanwalt* A. Reidlinger ja *Rechtsanwalt* F. Stenitzer,

— ABX Logistics (Austria) GmbH, Logwin Invest Austria GmbH ja Logwin Road + Rail Austria GmbH, esindajad: *Rechtsanwalt* A. Ablasser-Neuhuber ja *Rechtsanwalt* G. Fussenegger,

— Alpentrans Spedition und Transport GmbH, Kapeller Internationale Spedition GmbH, Johann Strauss GmbH ja Wildenhofer Spedition und Transport GmbH, esindaja: *Rechtsanwalt* N. Gugerbauer,

— DHL Express (Austria) GmbH, esindaja: *Rechtsanwalt* F. Urlesberger,

— G. Englmayer Spedition GmbH, Internationale Spedition Schneckenreither Gesellschaft mbH ja Leopold Schöffl GmbH & Co KG, esindajad: *Rechtsanwalt* M. Stempkowski ja *Rechtsanwalt* M. Oder,

— Express-Interfracht Internationale Spedition GmbH, esindaja: *Rechtsanwalt* D. Thalhammer,

— Kühne + Nagel GmbH, esindaja: *Rechtsanwalt* M. Fellner,

— Lagermax Internationale Spedition Gesellschaft mbH, esindaja: *Rechtsanwalt* K. Wessely,

— Johann Ogris Internationale Transport- und Speditions GmbH ja Traussnig Spedition GmbH, esindaja: *Rechtsanwalt* M. Eckel,

— Gebrüder Weiss GmbH, esindaja: *Rechtsanwalt* I. Hartung,

— Itaalia valitsus, esindaja: G. Palmieri, keda abistas *avvocato dello Stato* L. D'Ascia,

— Poola valitsus, esindajad: M. Szpunar ja B. Majczyna,

— Euroopa Komisjon, esindajad: N. von Lingen, M. Kellerbauer ja L. Malferrari,

olles 28. veebruari 2013. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

1 Eelotsusetaotlus puudutab ELTL artikli 101 tõlgendamist.

2 Taotlus on esitatud ühelt poolt Bundeswettbewerbsbehörde (Austria föderaalne konkurentsiamet) ja Bundeskartellanwalti (Austria riigi peaprokurör kartellikokkulepete asjades) ning teiselt poolt 31 ettevõtja, sealhulgas Schenker & Co. AG (edaspidi „Schenker") vahelises õigusvaidluses seoses ELTL artikli 101 rikkumise tuvastamisega ning kartellikokkuleppeid puudutavate siseriiklike õigusnormidega, samuti trahvi määramisega siseriiklike õigusnormide alusel.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

3 Nõukogu 16. detsembri 2002. aasta määruse (EÜ) nr 1/2003 [ELTL] artiklites [101] ja [102] sätestatud konkurentsieeskirjade rakendamise kohta (EÜT 2003, L 1, lk 1; ELT eriväljaanne 08/02, lk 205) põhjenduses 1 on ette nähtud:

„Sellise süsteemi kehtestamiseks, mis tagab, et konkurentsi ühisturul ei kahjustata, tuleb [ELTL] artikleid [101] ja [102] ühenduses tõhusalt ja ühetaoliselt kohaldada. […]"

4 Määruse artiklis 5 „Liikmesriikide konkurentsiasutuste volitused" on sätestatud:

„Liikmesriikide konkurentsiasutustel on [ELTL] artiklite [101] ja [102] kohaldamise õigus üksikjuhtudel. Sel eesmärgil võivad nad omal algatusel või kaebuse põhjal teha järgmised otsused:

— nõuda rikkumise lõpetamist,

— kehtestada ajutisi meetmeid,

— kiita heaks kohustusi,

— kehtestada trahve, karistusmakseid või muid siseriiklikus õiguses sätestatud sanktsioone.

Kui keelamise tingimused ei ole nende valduses oleva teabe põhjal täidetud, võivad nad ka otsustada, et neil ei ole põhjust meetmeid võtta."

5 Määruse nr 1/2003 artikli 7 „Rikkumise tuvastamine ja lõpetamine" lõikes 1 on sätestatud:

„Kui komisjon kaebuse põhjal või omal algatusel leiab, et [ELTL] artiklit [101] või [102] rikutakse, võib ta otsusega nõuda asjaomastelt ettevõtjatelt või ettevõtjate ühendustelt sellise rikkumise lõpetamist. […] Õigustatud huvi korral peaks komisjonil ühtlasi olema õigus teha otsus varasema rikkumise toimumise kohta."

6 Määruse artikli 10 „Kohaldamatuks tunnistamine" esimeses lõigus on ette nähtud:

„Kui see on [ELTL] artiklite [101] ja [102] kohaldamise seisukohalt ühenduse üldistes huvides, võib komisjon omal algatusel teha otsuse, et [ELTL] artiklit [101] ei kohaldata teatava kokkuleppe, ettevõtjate ühenduse otsuse või kooskõlastatud tegevuse suhtes kas seetõttu, et [ELTL] artikli [101] lõike 1 tingimused ei ole täidetud, või seetõttu, et [ELTL] artikli [101] lõike 3 tingimused on täidetud."

7 Määruse nr 1/2003 artikli 15 lõike 3 esimene lõik on sõnastatud järgmiselt:

„Liikmesriikide konkurentsiasutused võivad omal algatusel esitada oma liikmesriigi siseriiklikele kohtutele kirjalikke märkusi [ELTL] artiklite [101] või [102] kohaldamisega seotud küsimuste kohta. Kõnealuse kohtu loal võivad nad esitada oma liikmesriigi siseriiklikele kohtutele ka suulisi märkusi. Kui see on vajalik [ELTL] artiklite [101] või [102] ühetaoliseks kohaldamiseks, võib komisjon omal algatusel esitada kirjalikke märkusi liikmesriikide kohtutele. Kõnealuse kohtu loal võib ta esitada ka suulisi märkusi."

8 Määruse artikli 23 lõike 2 kohaselt võib komisjon oma otsusega määrata ettevõtjatele ja ettevõtjate ühendustele trahve, kui need tahtlikult või ettevaatamatuse tõttu rikuvad [ELTL] artiklit [101] või [102].

9 Määruse artikli 23 lõikes 5 on sätestatud, et „[l]õigete 1 ja 2 alusel tehtud otsused ei ole oma olemuselt kriminaalõiguslikud”.

Austria õigus

10 Austria 1988. aasta kartelliseaduse (Kartellgesetz 1988, *BGBl.* 600/1988), mis kehtis 1. jaanuarist 1989 kuni 31. detsembrini 2005, § 16 oli sätestatud:

„Vähese tähtsusega kartell on kartell, mille osa selle loomise ajal on:

1. kogu riigisisesel turul alla 5% ja

2. kõigil riigisisestel kohalikel osaturgudel kokku alla 25%.”

11 1988. aasta kartelliseaduse § 18 lõike 1 punktis 1 oli sätestatud:

„Isegi kartellide osaline loomine on järgmistel tingimustel keelatud:

1) enne lõpliku loa saamist (§ 23 ja 26); erandiks on tahtmatud kartellid ja vähese tähtsusega kartellid, välja arvatud kui kartelliga liitumisel ületatakse §-is 16 sätestatud piirmäärad”.

12 Austria 2005. aasta kartelliseaduse (Kartellgesetz 2005, *BGBl.* I, 61/2005), mis kehtib alates 1. jaanuarist 2006, § 1 lõikes 1 on sätestatud:

„Keelatud on kõik sellised ettevõtjatevahelised kokkulepped, ettevõtjate ühenduste otsused ja kooskõlastatud tegevus, mille eesmärgiks või tagajärjeks on takistada, piirata või moonutada konkurentsi (kartellid).”

13 2005. aasta kartelliseaduse § 2 lõike 2 punktis 1 on sätestatud:

„Igal juhul ei kohaldata §-is 1 sätestatud keeldu järgmistele kartellidele:

1) kartellid, milles osalevad ettevõtjad, kelle osa kogu riigisisesel turul ei ole kokku rohkem kui 5% ja kõigil riigisisestel kohalikel osaturgudel kokku rohkem kui 25% (vähese tähtsusega kartellid)”.

14 2005. aasta kartelliseaduse § 29 punkti 1 alapunktid a ja d on sõnastatud järgmiselt:

„Kartellgericht [kartellidega seotud asju lahendav kohus] määrab trahve:

1) ettevõtjale või ettevõtjate ühendusele summas kuni 10% eelmise majandusaasta kogukäibest, kui ettevõtja või ettevõtjate ühendus tahtlikult või ettevaatamatuse tõttu

a) rikub kartellikeeldu (§ 1), kuritarvituste keeldu (§ 5), […]

[…]

või

d) rikub [ELTL] artiklit [101] või [102]”.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

15 Eelotsusetaotlusest ilmneb, et vastustajad põhikohtuasjas olid Spediteurs-Sammelladungs-Konferenz'i (koondunud ekspediitorite kartell; edaspidi „SSK") liikmed. SSK oli ühendus, mis esindas Zentralverband der Spediteure (ekspediitorite keskliit; edaspidi „Zentralverband") korraliste liikmete ühe osa huve. Ühingu vormis tegutsev Zentralverband esindab veoluba omavate ekspediitorite ja logistikateenuste osutajate huve.

16 SSK asutati 30. mail 1994 seltsingu vormis edasilükkava tingimusega, et Kartellgericht kiidab asutamise heaks. SSK raamlepingu punktide 1 ja 7.1 kohaselt on SSK eesmärk „pakkuda ekspediitoritele ja lõpptarbijatele (võrreldes väikevedudele raudtee-ettevõtjate kohaldatavate hindadega) soodsamaid konsolideeritud veoste maantee- ja raudteeveo hindu ja edendada võrdsete konkurentsitingimuste loomisega ausat konkurentsi oma liikmete vahel, kusjuures kõnealuse eesmärgi […] järgimisel võetakse esmajoones arvesse kooskõla Austria ja [Euroopa Liidu ja Euroopa Majanduspiirkonna (EMP)] kartelliõigusega".

17 Kartellgerichtile esitati 28. juunil 1994 taotlus anda SSK-le kui kokkuleppe teel loodud kartellile (*Vereinbarungskartell*) tegevusluba. Taotluses toodi ära raamlepingu põhisätted ja analüüsiti olukorda liidu ja EMP õiguse alusel. Taotluses selgitati, et SSK hõlmab vaid Austria siseseid konsolideeritud veoste veotehinguid ning see ei mõjuta Austria ja EMP ülejäänud liikmesriikide vahelist vedu. Lisaks täpsustati, et väga väikese turuosa – nimelt vähem kui 2% Austria sisesest kaubaveoturust – tõttu ei ole ükski konkurentsipiirang tajutav, et tegemist ei ole turu eraldamisega ning et pealegi on turg avatud välisriikide teenuseosutajatele. Paritätischer Ausschuss für Kartellangelegenheiten (kartelliasjade ühiskomitee) leidis, et SSK ei ole majanduslikult õigustatud, mille tulemusel võeti loataotlus tagasi.

18 Zentralverband palus 6. veebruari 1995. aasta taotluses Kartellgerichtil tuvastada, et SSK on vähese tähtsusega kartell (*Bagatellkartell*) 1988. aasta kartelliseaduse § 16 tähenduses ja seepärast ei ole selle loomiseks vaja luba. Taotluses selgitati põhjalikult SSK loomist, raamlepingu sõlmimist, tulevase ühise hinnakujunduse mudelit ning klientidele erandite kohaldamise süsteemi. 2. veebruari 1996. aasta määrusega tuvastas Kartellgericht, et SSK on vähese tähtsusega kartell selle seaduse § 16 tähenduses. Kuna kohtumäärust ei vaidlustatud, siis see jõustus.

19 Ka SSK Kartellbevollmächtigte (kartelliesindajad) poolt nõustajana kaasatud advokaadibüroo leidis, et SSK-d saab käsitada vähese tähtsusega kartellina. Advokaadibüroo tõi 11. märtsi 1996. aasta kirjas välja punktid, mida tuleb SSK kui vähese tähtsusega kartelli elluviimisel järgida. Seevastu ei analüüsitud kirjas küsimust, kas kõnealune vähese tähtsusega kartell on kooskõlas liidu kartelliõigusega.

20 Arvestades 1. jaanuaril 2006 jõustuvat 2005. aasta kartelliseadust, palus Zentralverband advokaadibürool uurida uue seaduse tagajärgi SSK-le. 15. juuli 2005. aasta vastuses leidis advokaadibüroo, et tuleb kontrollida, kas SSK osa riigisisesel turul on suurem kui 5%, ja kui vastus on jaatav, siis uurida, kas kartellikeeld ei puuduta SSK raames tehtud kokkuleppeid. Küsimust, kas SSK on liidu kartelliõigusega kooskõlas, kirjas ei analüüsita.

21 Zentralverband selgitas e-posti teel tehtud küsitlusega välja SSK liikmete turuosad Austrias konsolideeritud väikevedude valdkonnas 2004., 2005. ja 2006. aastal. Erinevate turuosade arvutamisel lähtus ta turu piiritlemise ja turuosade arvutamise põhimõtetest, mida kasutati Zentralverbandi esitatud rikkumise tuvastamise taotluses ja määruses, mille Kartellgericht selle alusel tegi taotluse suhtes. Sellest arvutusest ilmneb, et SSK turuosa oli 2005. aastal 3,82% ja 2006. aastal 3,23%. Asjaolust, et SSK jäi mõlemal aastal allapoole 5% künnist, teavitati vähemalt SSK põhiliikmeid. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu arvates on välistatud, et kuni 2004. aastani kaasaarvatud ületati 5% künnist uute liikmete liikumise tõttu.

22 Komisjon teatas 11. oktoobril 2007, et eelmisel päeval olid komisjoni teenistujad teinud rahvusvaheliste ekspedeerimisteenuste osutajate äriruumides etteteatamata järelkontrolle ning komisjonil on alust arvata, et asjaomased ettevõtjad on rikkunud EÜ asutamislepingu neid sätteid, mis keelavad konkurentsi piirava äritegevuse.

23 29. novembril 2007 toimus SSK juhatuse, Zentralverbandi eestseisuse ning SSK-d nõustava advokaadibüroo esindaja arutelu küsimuses, mis käsitles Austria ja Euroopa Liidu kartelliõiguse kohaldamist SSK ja Zentralverbandi raames toimuvale koostööle. Esmakordselt väljendati kahtlust ka osas, kas SSK-d saab õiguspäraselt lugeda vähese tähtsusega kartelliks. Viidati liidu kartelliõiguse kohaldamise ohule, arvestades, et keeruline on tuvastada, kas lepingud või kokkulepped võivad tõepoolest mõjutada riikidevahelist kaubandust. SSK juhatus tegi seega ühehäälse otsuse SSK viivitamatult likvideerida.

24 Bundeswettbewerbsbehörde palus 18. veebruaril 2010 Oberlandesgericht Wienil kui kartelliasju lahendaval kohtul tuvastada, et Schenker rikkus nimelt ELTL artiklit 101, kuid ei palunud viimasele trahvi määrata, vaid määrata teistele vastustajatele trahv ELTL artikli 101 rikkumise eest. Bundeswettbewerbsbehörde kinnitas, et vastustajad olid alates 1994. aastast kuni 27. novembrini 2007 pannud toime ühe, keeruka ja mitmetahulise siseriikliku ja Euroopa kartelliõiguse rikkumise, leppides Austrias kokku konsolideeritud saadetiste riigisiseste vedude hindades.

25 Vastustajad palusid Bundeswettbewerbsbehörde nõude rahuldamata jätta ning nad – välja arvatud Schenker – vaidlesid vastu sellele, et nad on teinud vea, väites, et Kartellgericht tuvastas, et SSK oli vähese tähtsusega kartell, et SSK oli üldtuntud ning et neid nõustas usaldusväärne ja konkurentsiõiguses kogenud advokaadibüroo. Nad kinnitasid, et liidu õigus ei kuulunud kohaldamisele, kuna konkurentsipiirang ei mõjutanud liikmesriikidevahelist kaubandust.

26 Oberlandesgericht Wien jättis 22. veebruari 2011. aasta määrusega Bundeswettbewerbsbehörde selle nõude rahuldamata.

27 Oberlandesgericht Wien põhjendas nõude rahuldamata jätmist nimelt sellega, et kõnealused ettevõtjad ei teinud viga, kui nad leppisid kokku hindades, kuna nad võisid tugineda 2. veebruari 1996. aasta määrusele, milles Kartellgericht tuvastas, et nende kokkulepe kujutas endast vähese tähtsusega kartelli. Oberlandesgericht Wieni arvates tuleneb sellest määrusest, et SSK ei mõjutanud liikmesriikidevahelist kaubandust ning seega ei olnud tegemist ELTL artikli 101 rikkumisega. Oberlandesgericht Wien leiab lisaks, et asjaomaste ettevõtjate vea puudumine on selgitatav ka asjaoluga, et kartellis osalenud ettevõtjad palusid kartelliõigusele spetsialiseerunud advokaadibüroolt eelnevalt õigusarvamust oma tegevuse õiguspärasuse kohta.

28 Schenkeri puhul, kes esitas leebema kohtlemise taotluse ja tegi asutustega koostööd kartelliõigust puudutavas uurimismenetluses, palus Bundeswettbewerbsbehörde tuvastada ELTL artikli 101 ja Austria kartelliõiguse rikkumise, ilma et määrataks trahv. Oberlandesgericht Wien jättis selle nõude rahuldamata põhjusel, et määruse nr 1/2003 artiklite 5, 7 ja 10 kohaselt on rikkumise tuvastamine – seejuures trahvi määramata – komisjoni ainupädevuses.

29 Bundeswettbewerbsbehörde ja Bundeskartellanwalt esitasid Oberlandesgericht Wieni määruse peale määruskaebuse. Komisjon esitas 12. septembri 2011. aasta kirjaga määruse nr 1/2003 artikli 15 alusel kirjalikud seisukohad Oberster Gerichtshofis pooleli oleva kohtuasja kohta.

30 Sellest tulenevalt otsustas Oberster Gerichtshof menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas ELTL artikli 101 rikkumise eest võib määrata ettevõtjale trahvi, kui ettevõtja on ekslikult lähtunud sellest, et tema tegevus on õiguspärane, ning kõnealust eksimust ei saa ettevõtjale ette heita?

Kui vastus esimesele küsimusele on eitav:

a) kas ekslik lähtumine tegevuse õiguspärasusest ei ole süükspandav, kui ettevõtja järgis oma tegevuses konkurentsiõiguses kogenud õigusnõustaja nõuandeid ning nõuannete ebaõigsus ei olnud ilmselge ega ilmnenud ka kontrolli põhjal, mida ettevõtjalt sai mõistlikult eeldada?

b) kas ekslik lähtumine tegevuse õiguspärasusest ei ole süükspandav, kui ettevõtja oli veendunud siseriikliku konkurentsiasutuse otsuse õigsuses, mille tegemisel oli siseriiklik konkurentsiasutus ettevõtja tegevust hinnanud ja selle lubatavaks tunnistanud üksnes siseriikliku konkurentsiõiguse alusel?

2. Kas siseriiklikel konkurentsiasutustel on õigus otsustada, et ettevõtja osales liidu konkurentsiõigust rikkudes sõlmitud kartellikokkuleppes, kui ettevõtjale ei tule määrata rahatrahvi, sest ta on taotlenud koostööteatise kohaldamist?"

Eelotsuse küsimused

31 Oma küsimustega palub eelotsusetaotluse esitanud kohus täpsustada subjektiivseid tingimusi, mis puudutavad trahvi määramist liidu konkurentsieeskirjade rikkujale, eelkõige täpsustada aga mõju, mida õigusarvamus või siseriikliku konkurentsiasutuse otsus võib avaldada nendele tingimustele. Peale selle palub eelotsusetaotluse esitanud kohus selgitada, kas siseriiklik konkurentsiasutus võib tuvastada liidu konkurentsieeskirjade rikkumise, kuid mitte määrata trahvi rikkumise toimepanijale juhul, kui kõnealune ettevõtja osaleb leebema kohtlemise programmis.

32 Küsimused on esitatud siseriiklikus konkurentsimenetluses ELTL artikli 101 kohaldamisel liikmesriigi konkurentsiasutuste ja siseriiklike kohtute poolt ajavahemikus 1994. aastast kuni 29. novembrini 2007 ehk osaliselt pärast 1. maid 2004, mis on kuupäev, alates millest kuulub määrus nr 1/2003 kohaldamisele. Nende küsimuste selgituses viitab eelotsusetaotluse esitanud kohus peale asutamislepingu asjakohase sätte ka sellele määrusele kui küsimuste õiguslikule alusele.

Esimene küsimus

33 Esimese küsimusega palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas ELTL artiklit 101 tuleb tõlgendada nii, et seda sätet rikkunud ettevõtjale võib jätta trahvi määramata, kui ettevõtja on advokaadi õigusarvamuse või siseriikliku konkurentsiasutuse otsuse sisu tõttu ekslikult lähtunud sellest, et tema tegevus on õiguspärane.

34 Määruse nr 1/2003 artikli 23 lõike 2 kohaselt võib komisjon oma otsusega määrata ettevõtjatele ja ettevõtjate ühendustele trahve, kui need „tahtlikult või ettevaatamatuse tõttu" rikuvad ELTL artiklit 101 või 102.

35 Määruse nr 1/2003 artiklis 5 on määratletud liikmesriikide konkurentsiasutuste pädevus ELTL artiklite 101 ja 102 kohaldamisel, nähes ette, et need asutused võivad muu hulgas kehtestada trahve, karistusmakseid või muid siseriiklikus õiguses sätestatud sanktsioone. Artikli sõnastusest ei tulene aga, et määruses ette nähtud rakendusmeetmete kohaldamisel oleks nõutav, et täidetud on subjektiivset laadi tingimused.

36 Siiski kui liidus ELTL artiklite 101 ja 102 ühetaolise kohaldamise üldist huvi arvestades kehtestavad liikmesriigid subjektiivset laadi tingimusi määruse nr 1/2003 artikli 5 kohaldamisel, on liidu õiguse tõhusust kahtluse alla seadmata vajalik, et need tingimused oleksid vähemalt sama ranged kui määruse nr 1/2003 artiklis 23 asuv tingimus.

37 Mis puudutab küsimust, kas rikkumine pandi toime tahtlikult või ettevaatamatuse tõttu ja kas selle eest võib seetõttu määrata trahvi vastavalt määruse nr 1/2003 artikli 23 lõike 2 esimesele lõigule, siis tuleneb Euroopa Kohtu praktikast, et see tingimus on täidetud, kui asjaomasele ettevõtjale ei saanud olla teadmata tema tegevuse konkurentsivastasus, olenemata sellest, kas ta oli teadlik sellest, et ta rikub asutamislepingu konkurentsieeskirju (vt 8. novembri 1983. aasta otsus liidetud kohtuasjades 96/82-102/82, 104/82, 105/82, 108/82 ja 110/82: IAZ International Belgium jt *vs*. komisjon, EKL 1983, lk 3369, punkt 45; 9. novembri 1983. aasta otsus kohtuasjas 322/81: Nederlandsche Banden-Industrie-Michelin *vs*. komisjon, EKL 1983, lk 3461, punkt 107, ning 14. oktoobri 2010. aasta otsus kohtuasjas C-280/08 P: Deutsche Telekom *vs*. komisjon, EKL 2010, lk I-9555, punkt 124).

38 Seega asjaolu, et asjaomane ettevõtja kvalifitseeris õiguslikult valesti oma tegevuse, mille alusel rikkumine tuvastati, ei saa mõjutada trahvi määramisest vabastamist, kuna ettevõtjal ei saanud olla teadmata, et see tegevus on konkurentsivastane.

39 Eelotsusetaotlusest ilmneb, et SSK liikmed leppisid kokku konsolideeritud saadetiste riigisiseste vedude hindades kogu Austria territooriumil. Ettevõtjatel, kes otseselt leppisid kokku oma müügihindades, ei saa ilmselgelt olla teadmata, et nende tegevus on konkurentsivastane. Seega on niisuguses olukorras nagu põhikohtuasjas määruse nr 1/2003 artikli 23 lõike 2 esimeses lõigus toodud tingimus täidetud.

40 Lõpuks tuleb meenutada, et liikmesriigi konkurentsiasutused võivad erandkorras otsustada mitte määrata trahvi, isegi kui ettevõtja rikkus tahtlikult või ettevaatamatuse tõttu ELTL artiklit 101. Sellise olukorraga võib eelkõige tegemist olla juhul, kui trahvi määramine on vastuolus liidu õiguse üldpõhimõttega, näiteks õiguspärase ootuse kaitse põhimõttega.

41 Siiski ei saa keegi viidata õiguspärase ootuse kaitse põhimõtte rikkumisele, kui puuduvad täpsed tagatised, mille pädev haldusasutus on talle andnud (vt 17. märtsi 2011. aasta otsus kohtuasjas C-221/09: AJD Tuna, EKL 2011, lk I-1655, punkt 72, ning 14. märtsi 2013. aasta otsus kohtuasjas C-545/11: Agrargenossenschaft Neuzelle, punkt 25). Seega ei saa advokaadi õigusarvamus mingil juhul tekitada ettevõtjas õiguspärast ootust, et tema tegevus ei riku ELTL artiklit 101 või ei too kaasa trahvi määramist.

42 Mis puudutab liikmesriigi konkurentsiasutusi, siis kuna neil puudub pädevus teha negatiivne otsus, nimelt otsus, milles tuvastatakse ELTL artikli 101 rikkumise puudumine (3. mai 2011. aasta otsus kohtuasjas C-375/09: Tele2 Polska, EKL 2011, lk I-3055, punktid 19–30), ei saa need asutused luua ka õiguspärast ootust ettevõtjas, et viimase tegevus ei ole vastuolus selle sättega. Lisaks tuleneb esimese küsimuse sõnastusest, et siseriiklik konkurentsiasutus analüüsis põhikohtuasjas kõne all olevate ettevõtjate tegevust vaid siseriiklikust konkurentsiõigusest lähtuvalt.

43 Järelikult tuleb esimesele küsimusele vastata, et ELTL artiklit 101 tuleb tõlgendada nii, et seda sätet rikkunud ettevõtjale ei või jätta trahvi määramata, kui ettevõtja on advokaadi õigusarvamuse või siseriikliku konkurentsiasutuse otsuse sisu tõttu ekslikult lähtunud sellest, et tema tegevus on õiguspärane.

Teine küsimus

44 Teise küsimusega palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas ELTL artiklit 101 kohaldavad liikmesriigi konkurentsiasutused ja siseriiklikud kohtud võivad tuvastada selle sätte rikkumise, kuid mitte määrata trahvi, kui kõnealune ettevõtja osales siseriiklikus leebema kohtlemise programmis.

45 Määruse nr 1/2003 artiklis 5 ei ole küll sõnaselgelt ette nähtud liikmesriigi konkurentsiasutuste pädevus tuvastada ELTL artikli 101 rikkumine ilma trahvi määramata, kuid sellist pädevust ka ei välistata.

46 Siiski, selleks et tagada ELTL artikli 101 tõhus kohaldamine üldistes huvides (vt 7. detsembri 2010. aasta otsus kohtuasjas C-439/08: VEBIC, EKL 2010, lk I-12471, punkt 56), on vajalik, et liikmesriigi konkurentsiasutused jätaksid juhul, kui ettevõtja rikkus seda sätet tahtlikult või ettevaatamatuse tõttu, üksnes erandkorras trahvi määramata.

47 Lisaks tuleb märkida, et trahvi võib sel viisil jätta määramata siseriikliku leebema kohtlemise programmi raames üksnes juhul, kui see toimub viisil, mis ei riiva ELTL artikli 101 tõhusa ja ühetaolise kohaldamise nõuet.

48 Seoses komisjoni pädevusega vähendada trahve omaenda leebema kohtlemise programmi raames tuleneb Euroopa Kohtu praktikast, et liidu konkurentsiõiguse rikkumises osalenud ja koostööd tegeva ettevõtja trahvi vähendamine on põhjendatud vaid juhul, kui see koostöö lihtsustab komisjoni tööd rikkumise tuvastamisel ja vajadusel sellele lõpu tegemisel, kusjuures ettevõtja käitumine peab väljendama ka tõelist koostöötahet (vt selle kohta 28. juuni 2005. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P-C-208/02 P ja C-213/02 P: Dansk Rørindustri jt *vs*. komisjon, EKL 2005, lk I-5425, punktid 393, 395 ja 396).

49 Mis puudutab trahvi eest kaitset või trahvi määramata jätmist, siis võib seda meedet, nagu on põhikohtuasjas kõne all, kohaldada – selleks et see ei riivaks ELTL artikli 101 tõhusat ja ühetaolist kohaldamist – üksnes väga erilistes olukordades, näiteks siis, kui ettevõtja koostöö on määrav kartelli avastamisel ja kartelli eest tõhusal karistamisel.

50 Seega tuleb teisele küsimusele vastata, et ELTL artiklit 101 ning määruse nr 1/2003 artiklit 5 ja artikli 23 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et juhul kui ELTL artikli 101 rikkumine on tõendatud, võivad liikmesriigi konkurentsiasutused erandkorras piirduda rikkumise tuvastamisega, otsustades mitte määrata trahvi, kui kõnealune ettevõtja osales siseriiklikus leebema kohtlemise programmis.

Kohtukulud

51 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (suurkoda) otsustab:

1. **ELTL artiklit 101 tuleb tõlgendada nii, et seda sätet rikkunud ettevõtjale ei või jätta trahvi määramata, kui ettevõtja on advokaadi õigusarvamuse või siseriikliku konkurentsiasutuse otsuse sisu tõttu ekslikult lähtunud sellest, et tema tegevus on õiguspärane.**

2. **ELTL artiklit 101 ning nõukogu 16. detsembri 2002. aasta määruse (EÜ) nr 1/2003 [ELTL] artiklites [101] ja [102] sätestatud konkurentsieeskirjade rakendamise kohta artiklit 5 ja artikli 23 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et juhul kui ELTL artikli 101 rikkumine on tõendatud, võivad liikmesriigi konkurentsiasutused erandkorras piirduda rikkumise tuvastamisega, otsustades mitte määrata trahvi, kui kõnealune ettevõtja osales siseriiklikus leebema kohtlemise programmis.**

Allkirjad